

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. Vtrùm Voluntas ex duobus bonis poßit æquale aut minus amare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Hinc etiam tertia illatio corrumpitur, cum enim mea entitas, siue ut bona, siue quocumque alio modo, sit vltimum obiectum amatum, & motuum amandi cetera bona; tam pertinebit ad vnam virtutem, amare meam entitati diuersa bona, quam pertinet ad vnam eadem bona amare eidem bonitati Petri: quod enim vna bonitas Petri facit, facit in me vna entitas, quia etiam hac amatur; præterquam quod, ut ostendi, etiam me ipsum amo sub ratione boni.

De quarta & vltima illatione, an scilicet amare proximum Deo sit actus Theologicus, non nihil supra dictum est: quid autem absolute sentiendum sit, dixi in materia de spe, probans quoad rationem Theologici actus, idem esse Deum mihi & illum alteri amare.

Concludo ergo ex dictis, vnicum obiectum voluntatis amantis esse bonum, siue proprium siue alienum. Item, in omni amore concupiscentia, quo alicui bonum aliquod optat, siue sibi, siue alteri, dari amorem benevolentia erga eam personam; qui amor etiam habet pro obiecto formalis bonitatem eius personæ. Denique etiam personam esse obiectum amoris, & specificationem illius, etiam si amor non attendat bonitatem.

SECTIO II.

Varij actus Voluntatis, & eorum inter se comparatio.

24 PRIMVS actus voluntatis est simplex affectus, seu complacentia in bono proposito, aut displicentia in malo. Dicitur simplex, quia ex se non est sufficiens ad producendum vel ad relinquendum obiectum: multa enim nobis placent aliquantulum, quæ tamen non volumus absolute; & e contrario nobis multa aliquantulum displicent, quæ tamen non vitamus absolute. Ex his nascitur secundus affectus, qui dicitur voluntas efficax, seu volitio efficax, quæ de se est effectiva sui obiecti, ideo dicitur efficax, seu efficiens.

Hæc potest esse duplex, vna simpliciter efficax: quia enim video me habere media sufficientia per quæ possum obiectum perficere, illud absolute volo, ut hæc, quæ iam hic & nunc volo hæc scribere. Altera est secundum quid efficax, & quantum est ex parte ipsius volentis; per accidens verò, quia impeditur aliunde, non est omnino efficax, ut quam habet reus ad mortem damnatus de saluandâ vitâ, & hoc sensu dixi in materia de penitentia, dolorem de peccatis dici volitionem efficacem de eo quod non fuerit peccatum, homo enim ideo præcisè tunc non destruit præteritionem physicam peccati, quia non potest: de cetero ipse ita est affectus, ut ex parte sui nihil illum retardaret.

25 Aduerte hæc, à nonnullis disputari fusè, an dentur in voluntate actus aliqui, qui explicentur per verbum *vellem*, qui aliàs solent dici *velletates*. Arbitror, explicatis terminis non posse esse de re quæstionem. *Vellem*, si attendatur significatio Latina, significat, non volitionem quæ sit, sed quæ esset: at quod esset, nunc de facto propriè & verè non est. Sic nunc non est propriè Rex, qui esset si coronaretur aut eligeretur; nec damnatur, qui damnaretur; ergo non dantur de facto in volun-

tate illi actus, qui darentur, si poneretur talis conditio: omnis autem actus qui datur, est, *volo* aut *nolo*, *placet* aut *displicet*; sed quia aliquando ipsi actus, qui sunt *volo* seu *placet* de præsentī, ponunt conditionem ex parte obiecti, v. g. *Volo dare si veniat*, vel *Volo fugere si possum*, explicamus eos actus per verbum *vellem*, quod ita intelligo, ut complacentia illa efficax quantum est ex se, de facto sit in homine. At quia videtur deesse aliqua conditio, ut absolute sit efficax, dicitur *vellem*, id est, hæc complacentia, quæ iam non me determinat ad efficaciter amandum obiectum, me determinaret tunc vltimum *vellem* efficaciter, & propterea dicitur *vellem*, volo ineffaciter de præsentī, & *vellem* efficaciter, si poneretur conditio: quæ omnia eodem modo intellige de odio aut nolitione.

Ex obiecto possessio sequitur postea gaudium de possessione, & de malo adueniente dolor. Etiam est timor de imminente malo: est etiam desiderium de bono absente: est spes, quæ ultra desiderium addit aliquam probabilitatem obtinendi obiectum illud, inter actus autem efficaces est intentio finis; est electio mediorum, de quibus fusè & sæpè dixi.

Circa oppositionem actuum, dico, simplicem complacentiam & displicentiam de eodem obiecto, propter idem motuum formale repugnare, quia motuum formale complacentia est bonitas ut talis, de quâ non potest ut tali esse odium, propter diuersa verò motiua non repugnare, ut passim experientia docet. Præterea nec repugnare simplicem complacentiam cum odio efficaci ob diuersa motiua, aut displicentiam cum volitione efficaci, repugnare tamen volitionem & nolitionem efficacem, quia de se tendunt ad efficiendum & destruendum obiectum; repugnat autem simul effici & destrui, de quo fusius supra.

SECTIO III.

Utrum Voluntas ex duobus bonis possit æquale aut minus amare.

Hæc difficultas licet grauis sit, quia ex illâ pendet nostræ voluntatis libertas, nihilominus tamen ab eâ facillè expediemur. Inquirimus igitur, quando representantur voluntati duo bona vel eiusdem ordinis, vel diuersi, ita tamen ut æqualiter proponantur, id est, cum æquali intentione & claritate, item ex parte obiecti æqualia omnino appareant, possit voluntas pro suo libitu vnum præ alio eligere, vel an ex duobus inæqualibus possit minus bonum amplecti.

SUBSECTIO PRIMA.

Sententia P. Vasquez.

VASQUEZ 1. 2. Disputatione 43. cap. 2. opinatur, voluntatem non posse amare minus bonum, nisi maiori intentione aut vehementia proponatur; imò neque inter duo æqualia vnum præ alio eligere. Primum potest probari, quia minus bonum ut minus bonum formaliter est malum, sicut è contrario minus malum ut minus, id est ut prius maiori malo, est bonum: sed malum

lum ut malum non potest amari, ergo neque minus bonum, relicto maiori. Quod verò neque inter æqualia possit vnum præ alio amare, probatur, quia, quando hoc potius eligit quàm illud, attrahitur ab hoc potius quàm ab illo: sed non potest potius ab vno attrahi quàm ab alio, nisi in vno specialior bonitas sit quàm in alio (attrahi enim est effectus bonitatis, ideoque nequit esse specialior attractio nisi à specialiori bonitate) ergo neque inter æqualia poterit voluntas vnum præ alio amare. Et hæc sit Secunda ratio, ad probandum, non posse amari minus bonum, quia non potest magis attrahi à minore bonitate.

Vtrumque argumentum caret difficultate: primum enim patitur æquivocationem; aliud enim est, eligere minus bonum, aliud, illud eligere quia minus. Fateor libenter, minus bonum ut minus, sub hac reduplicatione non posse amari, quia *ut minus* dicit privationem maioris boni, quod est formaliter esse malum: minus tamen bonum, non quia minus, sed quia bonum, bene potest amari, quia ut sic bonum est; sicut etiam malum potest amari quatenus habet secum adiunctam bonitatem, & e contrario bonum potest odio haberi, quia habet adiunctam aliquam malitiam, ergo minus bonum, licet habeat adiunctam malitiam, scilicet privationem maioris boni, quia tamen ex alio capite habet bonitatem, amari poterit. Id patet in Deo, qui non vult semper perfectiora obiecta, & tamen tam non potest Deus amare malum formaliter, quàm nos, imò multò minus; ergo amare formaliter minus bonum, non est formaliter amare malum quatenus malum.

Ad Secundum respondeo, quod voluntas attrahatur de facto ad hoc bonum, provenire ex libertate voluntatis, quæ, posito quocumque bono creato, potest pro sua libertate non attrahi ab illo, id est, non illud amare: ex quo fit, ut pro sua libertate possit non permittere, se attrahi à maiori bono, sic verò à minori, & multò melius ab æquali. Pone v. g. hominem fortissimum impelli à duobus, vel inter se æqualibus, vel à fortiori vno & ab altero debiliore, utrique tamen possit pro sua voluntate resistere; nõne poterit resistere fortiori, & permittere se moveri ab infirmiori? Ita sanè. Idem est in voluntate, quæ licet impellatur & attrahatur à duobus bonis vel æqualiter, vel magis à maiori, & à minori minus, quia tamen, & utrique potest resistere, eò quod proponatur ut bonum finitum, & ab utroque teorim potest attrahi, quia in quolibet reperit rationem boni; poterit etiam pro sua libertate resistere maiori bono, quod, quantum est ex se, magis attrahit, & cedere minori minus attrahenti, quia & in illo invenit quod respuat, & in hoc non deest quod amplectatur. & sicut habet libertatem ad manendum sine utroque, habet etiam ad manendum cum minori, relicto maiori. Hæc est ratio à priori, quæ & respondetur oppositis argumentis, & probatur communis & nostra sententia.

31 Adducit etiam alia loca Scripturæ & Patrum, quibus dicitur terra desolata, quia non est qui recogitet corde, &c. Hæc & similia loca probant, sæpè homines retrahi à peccatis ex novis & bonis cogitationibus. Verum non puto P. Vasquez his locis intendere probare, eos qui, posita eà cogitatione cordis, agerent penitentiam, non po-

tuisse stante eà cogitatione manere in suis peccatis, & penitentiam non agere: si enim hoc esset, iam illi non meriti fuissent per eam penitentiam, quia ad illam necessitati fuissent; ergo semper est verum, quod, etiam posita eà cogitatione, poterint peccare; ergo & amare minus bonum.

SUBSECTIO SECUNDA.

Nostra sententia.

SIT ergo nostra & communis CONCLUSIO. Potest voluntas pro sua libertate & inter æqualia vnum præ alio, & inter inæqualia etiam quod minus est & remissius proponitur, amplecti. Hanc ulterius confirmo exemplo Dei, qui non tenetur amare perfectiores creaturas, imò potuit velle nullas producere; ergo potest minus bonum amare.

Respondebis: Deo intensius proponi minus bonum quàm maius, & ita compensari excessum in bonitate. Sed contra Primò, quia Deus omnia æquè perfectè cognoscit: quod si aliqua perfectius cognosceret, ea essent quæ in se sunt perfectiora. Contra Secundò, quia vel excessus in bonitate ita compensatur per intensiorem representationem minoris boni, ut maneant duo bona quasi æqualia; & ut sic non poterit Deus inter illa eligere, iuxta tua principia: vel adhuc manent inæqualia illa bona, & ut sic non poterit Deus etiam amare quod est minus, iuxta tua principia; ergo in illis non potest Dei libertas saluari.

Respondebis Secundò, creaturas, quas de facto Deus produxit, esse perfectissimas ex possibilibus. Sed contra, Ergo neque erunt aliquæ, etiam imperfectiores possibiles, quia non poterit Deus illas velle producere; id enim, quod Deus non potest velle producere, non est possibile. Dicere autem, non esse possibiles alias creaturas ab his quæ de facto sunt, est erroneum. Contra deinde, quia compara has creaturas cum earum negationibus; certè non dubium, eas esse meliores suis negationibus, & tamen potuit Deus non velle has creaturas, sed illarum negationes, aliquam non esset Deus liber; ergo Deus potest amare minus bonum, ergo & nos.

Respondebis Tertiò, negando consequentiam à Deo ad nos. Discrimen fortè assignabis, quia bona amata sunt extrinseca Deo, cui nihil perfectionis addunt; at respectu creature sunt quali intrinseca ac perficientia creaturam, ideoque non posse non amari à creaturâ ea quibus magis perficitur.

Sed contra Primò, Ergo saltem inter æqualia poterit etiam creatura vnum præ alio eligere: quia si æquè ab utroque perficitur, non est cur non possit vnum præ alio eligere, perinde ac si nullo perficeretur.

Contra Secundò, quia non omnia bona amat voluntas sibi, sed multa amat amore amicitiae; ergo saltem inter hæc iuxta solutionem datam poterit amare minus bonum, quia neque à maiori neque à minori perficitur.

Contra Tertiò, quia etiam Deus amat creaturas ut sibi bonas, saltem ad gloriam extrinsecam, quàm tam amat Deus, quàm nos alia bona, siue perficiatur intrinsece, siue non; & nihilominus potest,

potest, quæ minus vilis sunt ad hanc gloriam, amare; ergo & nos, quæ minus nobis vilis sunt. Ratio à priori, quia eodem modo, quo se habet bonitas delectabilis vel vilis, se habet & honesta; quod si minus honesta potest amari, licet minus attrahat voluntatem, poterit & minus delectabilis aut vilis.

Contrà tandem, quia siue perficiatur Deus bono creato, siue non, certè tam Deus, ut amet, debet videre bonitatem in obiecto amato, quàm nos; ergo tam Deus debet inuenire, quàm nos, maiorem bonitatem in obiecto quod præ alio amat. Imò magis certum videtur posse nos amare minus bonum præ maiori, quàm id posse Deum: nos enim possumus etiam amare mala moraliter quæ Deus non amat; aliunde autem amare quodlibet obiectum, prout ipsum exigit, videtur esse actus iustitiæ, ad quem ex sua bonitate magis determinatus est Deus, quàm nos.

Secundò confirmo eandem sententiam, quando quis fornicatur v. g. potuit non fornicari, quis hoc neget? Tunc sic argumentor: Vel ergo fornicatio proponitur ut maius bonum, quàm non fornicatio, absolute & simpliciter; & si ita iudicatur peccans, erit hæreticus; vel non iudicatur illam ut maius bonum absolute, sed ut minus, & tamen potest illam amare, ergo iam potest amare minus bonum. Imò etiam illam iudicet ut magis bonum, adhuc poterit illam non amare, & velle carentiam illius, cum, ut supposuimus, potuerit non fornicari; ergo potest amare minus bonum.

36 Neque hic potest recurri ad intentionem propositionem minoris boni, quæ compensetur defectus bonitatis: non, inquam, potest recurri; nam vel excessus intensiōis in representatione reddit æquè attractiuam fornicationem, ac eius carentiam, vel non. Si primum, non poterit vnam præ aliâ eligere, quia per te inter æqualia non potest esse electio. Si non manet æquè attractiua, manebit voluntas in tuâ sententiâ necessitata ad id quod est magis attractiuum; unde vel necessitatio fornicabitur, si fornicatio manet magis attractiua, vel necessitatio ab illâ cessabit, si cessatio maneat magis attractiua; & consequenter non habebit libertatem, cuius contrarium est certum, & à te non negabitur.

Idem argumentum fit, quando urgente præcepto audiendi v. g. Sacrum, illud quis omittit: nam vel omnibus perpenſis omiſſio Sacri proponitur ut magis bonum, quàm auditio illius; & ut sic non peccat in tuâ sententiâ, quia non potest velle auditionem, quæ ut minus bonum proponitur; vel auditio Sacri proponitur ut maius bonum, & cum hoc non obstante illam non amet, sed eius omiſſionem, euidenter infertur, posse amare minus bonum cognitum ut tale.

Respondet P. Vázquez, posse tunc voluntatem imperare intellectui, ut quærat alia motiua, quibus auditio Sacri, quæ iam ut minus bonum proponitur, appareat maius, & sic possit illam amare, & in hoc constituit voluntatis libertatem.

Sed contrà Primò, quia de ipsâ inquisitione motiuorum idem efformo rursus argumentum: Vel enim mediocris inquisitio proponitur ut maius bonum quàm non-inquisitio, vel è contrario. Si inquisitio proponitur ut minus bonum, non poterit illam velle voluntas, quia per te non po-

test velle minus bonum; & tunc consequenter nullam habebit libertatem, quia nec potest velle auditionem quæ proponitur ut minus bonum; nec poterit velle inquisitionem motiuorum, quia hæc etiam proponitur ut minus bonum. Quod si hæc proponatur ut maius bonum, erit voluntas necessitata ad inquisitionem motiuorum, & post illam ad amandum bonum, quod ut maius tandem cognouerit, & consequenter nec tunc habebit ullam libertatem, non quidem circa inquisitionem, quia hanc necessario appetiuit; non post illam, quia tunc etiam necessario appetiuit auditionem Sacri v. g. quæ post inquisitionem mansit ut maius bonum; vel necessario appetet omiſſionem Sacri, si post inquisitionem hæc apparuerit ut maius bonum; ergo non potest per hanc reflexam volitionem inquisitionis de motiuis libertas explicari. Ratio à priori est, quia libertas consistit in eo, quod, positis omnibus prærequisitis, possit voluntas operari & non operari: unde necessario concedenda est aliqua cognitio boni, quæ posita possit voluntas amplecti bonum per illam cognitionem repræsentatum, vel eius carentiam, siue hæc proponatur ut melior, siue ut peior; alioquin non erit, positis omnibus requisitis, indifferens ad duo, & consequenter nec libera.

Obiicies Primò: Quando nobis proponuntur 39 duo bona vel in se, vel in ordine ad aliud, consulamus quod illorum melius sit, illudque amplectimur; ergo quia nostra voluntas semper amplectitur melius. Respondeo, communiter loquendo semper nos amplecti, quæ ut meliora, vel saltem intensiue cognoscimus, non tamen quia necessitati sumus ad hæc, alioquin non essemus liberi; sed quia ob nostram libertatem communiter inclinamur in maius bonum, quia ibi inuenimus quod nos magis allicit. Dixi, communiter; nam etiam amamus aliquando ea, quæ ut minora bona cognoscimus, ut patet in eo qui cum perfecta cognitione culpæ, & malorum quæ in eâ includuntur, eam amplectitur, & fugit virtutem. Imò fortè quis posset dicere, communiter amari à nobis minus bona, quia communiter temporalia spiritualibus præferimus, etiam si cognoscamus esse minora.

Obiicies Secundò: Docetur in Theologiâ, 40 communiter præcedere errorem in intellectu ad omne peccatum; ergo quia vel peccator iudicat ut maius bonum ipsum peccatum, vel quia illi deficit cognitio maioris bonitatis repertæ in virtute, quæ cognitione posita non peccaret; ergo numquam datur amor alicuius boni, nisi quia illud ut maius proponitur. Patet consequentia, quia aliàs posset & daretur amor peccati, & peccatum sine errore, aut defectu in intellectu. Respondeo, negando, dari semper errorem in intellectu ante peccatum, neque id docetur à Theologis: admitto tamen, dari defectum in intellectu, non quidem cognitionis alicuius, quæ posita non posset peccare voluntas, sed cognitionis illius, quæ Deus per scientiam mediam vidit, voluntatem non peccaturam, etiam si posset cum eâ cognitione peccare, imò & in aliquo casu cum eadem peccabilitate. Maneat ergo ut omnino certum, posse voluntatem inter duo æqualia, vel etiam inter inæqualia, quodlibet bonum etiam minus amplecti.